

Skiriama

Skiriu šią knygą, „XXI amžiaus verslas“, tiems milijonams iš jūsų, kurie yra atsidūrę gyvenimo kryžkelėje – paveikti esamos ekonominės krizės, todėl jaučiasi bejėgiai ir nesaugūs dėl savo finansinės ateities. Noriu, kad suprastumėte – dabar geriausias laikas imtis kontroliuoti savo ateitį, nors jums taip ir neatrodo. Aš savo gyvenimą paskyriau mokyti žmones apie tai, kaip siekti finansinės laisvės, ir žinau, kad ši knyga, kaip ir kitos *Turtingojo tėčio* serijos knygos, suteiks jums įžvalgų, reikalingų turtui kurti ir išlaikyti daugelį metų. Kai daugiau sužinosite apie pinigus ir jums XXI amžiuje prieinamas verslo galimybes, galėsite pradėti kurti trokštamą gyvenimą.

Turiny

Padėkos / 9

Įžanga / 11

PIRMA DALIS

Pradėkite kontroliuoti savo ateitį

PIRMAS SKYRIUS

Taisyklės pasikeitė / 17

ANTRAS SKYRIUS

Prošvaistė / 25

TREČIAS SKYRIUS

Kur jūs gyvenate? / 32

KETVIRTAS SKYRIUS

Jūsų kertinės finansinės vertybės / 38

PENKTAS SKYRIUS

Verslininko mąstymas / 45

ŠEŠTAS SKYRIUS

Metas imtis kontrolės! / 51

ANTRA DALIS

Vienas verslas – aštuoni turto kūrimo aktyvai

SEPTINTAS SKYRIUS

Mano metai versle / 61

AŠTUNTAS SKYRIUS

**Kalbame ne apie pajamas, o apie aktyvus,
kurie jas generuoja** / 69

DEVINTAS SKYRIUS

**Pirmas svarbus aktyvas:
realaus pasaulio verslo mokymai** / 75

DEŠIMTAS SKYRIUS

**Antras svarbus aktyvas:
pelningas asmenybės ugdymo kelias** / 83

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

**Trečias svarbus aktyvas:
draugų, besidalijančių jūsų svajone ir vertybėmis, ratas** / 91

DVYLIKTAS SKYRIUS

**Ketvirtas svarbus aktyvas:
jūsų nuosavo tinklo galia** / 95

TRYLIKTAS SKYRIUS

**Penktas svarbus aktyvas:
dublikuojamas, plečiamas verslas** / 102

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

**Šeštas svarbus aktyvas:
nepalyginami lyderystės igūdžiai** / 110

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Septintas svarbus aktyvas:
tikro turto kūrimo mechanizmas / 117

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Aštuntas svarbus aktyvas:
didelės svajonės ir galimybė jas įgyvendinti / 125

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Verslas, kuriame klesti moterys / 131

TREČIA DALIS

Jūsų ateitis prasideda dabar

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Rinkitės protingai / 143

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Ko tam reikia / 152

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Gyvenant gyvenimą / 164

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

XXI amžiaus verslas / 170

Apie autorius / 175

Padėkos

Norėčiau padėkoti savo žmonai Kim už jos nuolatinę meilę ir palaikymą, taip pat savo „Rich Dad“ šeimai, kuri padėjo perduoti finansinio švietimo žinutę milijonams žmonių visame pasaulyje.

Širdingai dėkoju Johnui Flemingui už jo neįkainojamas įžvalgas apie tinklinę rinkodarą, Stuartui Johnsonui, Reed Bilbray bei „VideoPlus“ komandai už jų pagalbą ruošiant šią knygą.

Galiausiai norėčiau padėkoti Johnui Davidui Mannui ir J. M. Emmertui už profesionalumą ir atsidasvimą, vykdant šį projektą.

Ižanga

Ekonomika yra išdraskyta; jūsų darbas pavojuje – jeigu vis dar tą darbą turite. Ir žinote, ką? Apie tai aš kalbėjau metų metus.

Prireikė globalaus ekonominio nuosmukio, kad dauguma tai išgirstų. Tačiau ši knyga nėra apie tai, kaip arba kodėl viskas nugarmėjo pragaran. Ji apie tai, kodėl šios blogos naujienos iš tikrųjų yra labai geros – jeigu žinote, ką su tuo daryti.

Verslo gudrybių išmokau iš dviejų žmonių: savo tėčio, kuris buvo labai gerai išsilavinęs, aukštas pareigas užimantis valstybės tarnautojas, ir savo geriausio draugo tėčio, baigusio tik aštuonias klases ir savarankiškai tapusio milijonieriumi. Mano tikrasis tėtis finansinių problemų turėjo visą gyvenimą ir mirė mažai ką palikęs po visų sunkaus darbo metų; mano geriausio draugo tėtis tapo vienu iš turtingiausių žmonių Havajuose.

Šiuos du vyrus laikiau savo vargšu tėčiu ir turtingu tėčiu. Aš labai mylėjau ir gerbiau savo tikrąjį tėtį ir pažadėjau, kad padėsiu kuo daugiau žmonių išvengti kančių, susijusių su pašaipomis ir nesėkmėmis pasirinkus tokį, kaip jo, gyvenimo kelią.

Palikęs namus, aš įgijau įvairios patirties. Tarnavau jūrų pėstininkų padalinyje, kaip malūnsparnio pilotas – Vietname. Dirbau „Xerox“ įmonėje, pradėjęs kaip blogiausias įmonės pardavėjas ir po ketverių metų palikęs kompaniją kaip geriausias. Išėjęs iš „Xerox“, sukūriau kelių milijonų dolerių vertės tarptautinį verslą ir galėjau

išeiti į pensiją būdamas 47-erių, nes norėjau patenkinti savo aistrą – mokyti kitus kaupti turtą ir siekti svajonių, užuot likus vidutinybėmis ir susitaikius su nuobodžiu pensininkų gyvenimu.

1997 metais aprašiau savo patirtį mažoje knygelėje. Greičiausiai ji paveikė bent keletą skaitytojų: „Turtingas tėtis, vargšas tėtis“ pakilo į *New York Times* bestselerių sąrašo viršų ir išliko ten daugiau nei ketverius metus bei buvo pavadinta „geriausiai parduodama visų laikų verslo knyga“.

Nuo to laiko aš išleidau visą *Turtingojo tėčio* knygų seriją, ir nors kiekvienos iš jų tema buvo šiek tiek skirtinga, visos siuntė visiškai vienodą žinutę – tokią, kaip ir šios knygos, kurią dabar laikote rankose:

Prisiimkite atsakomybę už savo finansus arba įpraskite vykdyti įsakymus visą likusį gyvenimą. Jūs esate arba pinigų valdovas, arba vergas. Rinktis jums.

Man gyvenime neįtikėtinai pasisekė – įgijau patirties ir turėjau mentorių, parodžiusį, kaip kurti tikrąjį turtą. Tai man padėjo visiškai išsilaisvinti nuo poreikio kada nors vėl dirbti, ką dariau iki tol, kurdamas savo šeimos ateitį. Dabar aš dirbu padėdamas kurti ateitį *jums*.

Paskutinius dešimt metų aš paskyriau savo gyvenimą efektyviausių ir praktiškiausių kelių paieškai, kaip padėti žmonėms transformuoti jų gyvenimus XXI amžiuje, mokantis kurti tikrąjį turtą. *Turtingojo tėčio* serijos knygos su partneriais aprašėme daug skirtingų verslo ir investicijų rūšių bei formų. Tačiau per šiuos intensyvių tyrinėjimų metus aš aptikau vieną verslo modelį, kuris, mano įsitikinimu, turi didžiausias perspektyvas daugumai žmonių, siekiančių kontroliuoti savo finansinį gyvenimą, ateitį ir likimą.

Dar vienas dalykas. Kai kalbu apie *tikrąjį* turtą, negalvoju vien tik apie pinigus. Pinigai yra to dalis, tačiau tai – ne viskas. Tikro

turto kūrimas yra tiek pat stipriai susijęs su *kūrėju*, kiek ir su *kūrimo* procesu.

Šioje knygoje paaiškinsiu, kodėl jums reikia kurti nuosavą verslą ir – kokį. Tačiau tai nėra kalbos tik apie verslo, prie kurio dirbate, rūšies pakeitimą – keistis reikia ir jums. Aš galiu parodyti, kaip rasti tai, ko jums reikia, jeigu pasiryšite plėtoti verslą, tačiau tam, kad jūsų verslas augtų, jums prireiks augti patiems.

Sveiki atvykę į XXI amžių.

PIRMA DALIS

**Pradėkite
kontroliuoti
savo ateitį**

Kodėl jums reikia nuosavo verslo

Taisyklės pasikeitė

Mes gyvename sudėtingu laiku. Keletas paskutiniųjų metų atnešė nuolatinę baimės ir panikos virtinę, ir tai atsispindėjo laikraščių antraštėse, pasitarimų kambariuose ir prie pietų stalų visoje Amerikoje. Globalizacija, paslaugų užsakymas iš išorės*, etatų mažinimas, nuosavybės perėmimas bei kredito rizikos apsikeitimo sandoriai**, ponzi schemos, Volstryto fiasko, recesijos... tai tik viena po kitos einančių blogų naujienų dalis.

Per pirmus keletą 2009 metų mėnesių JAV įmonių darbuotojų atleidimų skaičius pasiekė beveik ketvirtį milijono per mėnesį. Kadangi knygą rašau 2009-ųjų pabaigoje, nedarbo lygis siekia 10,2 procento ir auga toliau, o nepakankamas užimtumas (kai jūsų darbo vieta išlieka, tačiau darbo valandos ir atlyginimas drastiškai sumažėja) vis didėja. Nesuvaldomas pelningo užimtumo nuosmukis yra griauanantis epideminis reiškinys, nuo kurio mažai kas apsidraudęs. Rizikuoja

* Angl. k. „outsourcing“ – dalies įmonės veiklų perkėlimas į išorę, užsakant jas iš išorinių tiekėjų. Pvz., buhalterinė apskaita, rinkodaros, IT priežiūros paslaugos ar pan. (Čia ir toliau vert. past.)

** Angl. k. „credit default swaps“ – tai finansinė sutartis, kurioje įmonės ar fizinio asmens skolos pirkėjas obligacijų pavidalu mėgina eliminuoti galimą kredito negrąžinimo nuostolį obligacijos leidėjo išpareigojimu. Tai pasiekama obligacijų leidėjui apdraudžiant potencialius pirkėjo nuostolius. Iš esmės tai yra draudimo sutartis: viena sandorio šalis perka draudimą nuo trečios šalies nemokumo (tačiau atsitikus nemokumo įvykiui gauna išmoką), o kita – draudimą išrašo (ir turės sumokėti draudimo sumą, jeigu trečioji šalis taps nemoki). Sandoris vadinamas kredito rizikos apsikeitimo sandoriu, nes draudimo pirkėjas šiuo sandoriu pakeičia trečiosios šalies nemokumo riziką draudimo išrašytojo kredito rizika.

visi – tiek aukščiausieji vadovai, tiek administracijos darbuotojai bei paprasti darbininkai, bankininkai ar mažmeninės prekybos klerkai. Net sveikatos apsaugos industrija, iki dabar laikyta saugia darbo užuovėja, atsisako ženklios savo darbo jėgos dalies.

**2009 metais „USA Today“ surengtoje apklausoje
60 procentų amerikiečių pasisakė,
kad šių dienų ekonominę situaciją mato kaip
didžiausią visų laikų krizę.**

2008 metų rudenį daugelio žmonių pensijų portfeliai staiga prarado pusę savo vertės ar net daugiau. Nekilnojamojo turto rinka griuvo. Tai, ką žmonės laikė savo *tvirtais*, patikimais aktyvais, pasirodė esantys tiek pat tvirti, kaip vandens garai. Darbo saugumas išnyko, tapo praeitimi. 2009 metais „USA Today“ surengtoje apklausoje 60 procentų amerikiečių pasisakė, kad šių dienų ekonominę situaciją mato kaip didžiausią visų laikų krizę.

Žinoma, jūs visa tai jau esate girdėję. Tačiau štai ko galite nežinoti: *niekas iš viso to nėra nauja*. Suprantama, prireikė didelės ekonominės krizės, kad žmonės pradėtų busti ir pastebėtų pavojų, kylantį jų pragyvenimo šaltiniams. Tačiau ta rizika nekilo pernakt – ji *visą laiką* egzistavo.

Dauguma JAV gyventojų metų metus gyveno lyg ant peilio ašmenų, tarp mokumo ir žlugimo, kliaudamiesi ateinančio mėnesio ar dviejų atlyginimu mėnesio išlaidoms padengti, įprastai tik su labai nedidele grynųjų santaupų pagalve ar dar dažniau – visiškai be jos. Toks atlyginimas vadinamas „jūsų laiko pardavimu už pinigus“ ir recesijos metu jis yra *mažiausiai* patikimas pajamų šaltinis iš visų. Kodėl? Kai pradeda mažėti dirbančiųjų skaičius, pinigų, skirtų mokėti už jūsų laiką, kiekis apyvartoje irgi mažėja.

Aš jums juk sakiau

Nenoriu sakyti „aš jums juk sakiau“, bet... *aš jums juk sakiau.*

Metų metus kalbėjau, kad šiandien daugiau nebėra tokio dalyko, kaip saugus ir patikimas darbas. Korporatyvinė Amerika yra XX amžiaus dinosauros, balansuojantis ant išnykimo ribos, ir vienintelis būdas jums turėti tikrai saugią ateitį – pradėti ją kontroliuoti patiems.

Štai ką rašiau 2001 metais knygoje „Verslo mokykla žmonėms, kuriems patinka padėti kitiems“:

Mano nuomone, JAV ir daugelio Vakarų pasaulio tautų laukia artėjanti finansinė katastrofa, kurią iššauks švietimo sistemos nesugebėjimas suteikti tinkamų realistiškų finansinio švietimo programų studentams.

Tais pačiais metais, duodamas interviu *Nightingale-Conant*, sakiau:

Jeigu manote, kad investiciniai fondai saugiai lauks jūsų ateityje, jeigu norite kurti savo gyvenimą lažindamiesi dėl akcijų rinkos pakilimų ir nuosmukių – jūs lažinatės dėl savo pensijos. Kas nutinka, jeigu akcijų rinka pakyla ir tuomet staigiai smunka žemyn, kai jums sukanka 85-eri? Jūs negalite to kontroliuoti. Nesakau, kad investicinių fondų pasirinkimas yra blogai, tik pabrėžiu, kad jie nesaugūs – taigi taip rizikuoti savo finansine ateitimi nėra sumanus sprendimas.

Niekada iki šiol pasaulio istorijoje nebuvo tiek daug žmonių, patikinčių savo pensiją akcijų rinkai. Tai beprotybė. Ar tikite socialiniu saugumu? Tuomet tikite ir Velykų zuikiu.

Per interviu 2005 metų kovą sakiau:

Didžiausia vertybinių popierių stiprybė – jų likvidumas, tačiau taip pat tai jų didžiausia silpnybė. Visi žinome, kad artėja kita rinkos griūtis, taigi vėl būsime sužlugdyti. Kodėl tuomet taip elgiatės?

Taigi, kas ką tik atsitiko? Įvyko dar viena rinkos griūtis ir daugelis žmonių buvo vėl sužlugdyti. Kodėl? Nes mūsų įpročiai ir mąstymas mus pasivijo.

1971 metais JAV ekonomika atsisakė aukso standarto. Beje, Kongreso patvirtinimo nebuvo sulaukta, tačiau ne tai svarbiausia. Šis įvykis atvėrė kelią mums spausdinti vis daugiau ir daugiau pinigų, tiek, kiek norėtume, be jokio pririšimo prie kažko tikro, apčiuopiamo, turinčio tikrą vertę.

Nusisukimas nuo realybės atvėrė vartus didžiausiam ekonomikos bumui istorijoje. Per kitus tris su puse dešimtmečio Amerikos vidurinioji klasė neįsivaizduojamai suklestėjo. Doleriui nuvertėjant, o buhalterinei nekilnojamojo turto ir kitų aktyvų vertei pučiantis, paprasti žmonės pasijuto milijonieriais. Staiga paskolos tapo prieinamos bet kam, bet kada, bet kur, ir kredito kortelės pradėjo dygti kaip grybai po šilto lietaus. Norėdami padengti šiuos kreditus, amerikiečiai pradėjo naudotis savo namais kaip bankomatais, refinansuodami* ir skolindamiesi, skolindamiesi ir refinansuodami.

Galiausiai, juk nekilnojamojo turto kaina visada *kyla*, taip?

Ne. 2007 metais mes pripumpavome tiek karšto oro į finansinių balioną, kiek tik jis galėjo išlaikyti, – ir fantazija vėl subliuško, nuleisdama visus ant žemės. Tai nebuvo tik „Lehman Brothers“ ir „Bear Stearns“ žlugimas. Milijonai prarado savo 401(k)** santaupas, pensijas, darbus.

Žmonių, oficialiai gyvenančių žemiau skurdo ribos, skaičius auga. Vyresnio nei 65 metų amžiaus dirbančių žmonių skaičius auga.

* Refinansavimas – vienos paskolos grąžinimas padengiant ją nauja paskola su geresnėmis sąlygomis, pavyzdžiui, mokant mažesnes palūkanas.

** JAV pensijų programa. Lietuvoje atitinkamo būtų II ir III pakopos pensijų fondai.

1950-aisiais, kai „General Motors“ buvo viena galingiausių įmonių Amerikoje, spauda pasigavo jos prezidento teiginį ir pavertė šūkiu, kuris gyvavo dešimtmečius: „Kaip sekasi GM, taip sekasi tautai.“ Ką gi, draugai, tai gali būti ne visada geros naujienos, nes 2009 metais GM nukeliavo iki bankroto ir tą pačią vasarą Kalifornijos valstija mokėjo savo sąskaitas skolos rašteliais, užuot atsiskaičiusi grynaisiais.

Dabar turinčių savo namus amerikiečių procentas mažėja. Hipotekai užstatytos nuosavybės perėmimas yra aukščiausio lygio. Vidurinėsios klasės šeimų skaičius mažėja. Santaupų sąskaitos yra mažesnės, o šeimų skolos auga. Asmenų, oficialiai gyvenančių žemiau skurdo ribos, daugėja, kaip ir vyresnio nei 65 metų amžiaus dirbančių žmonių. Naujų bankrotų skaičius pramuša stogą. Dauguma amerikiečių neturi sukaupe pakankamai pinigų, kad galėtų išeiti į pensiją.

Ar visos šios blogos naujienos patraukė jūsų dėmesį? Žinoma, taip, ir ne jūsų vienų. Amerikiečiai galiausiai nustojo snausti ir spaudyti žadintuvo atidėjimo mygtuką. Puiku! Dabar jūs prabudote ir žinote, kas vyksta, ir tai tikrai nėra vaizdas, kurį norėtumėte matyti. Taigi pažvelkime giliau ir suvokime, ką tai iš tiesų reiškia ir kaip turėtume elgtis.

Tai – naujas amžius

Kai buvau vaikas, tėvai atskleidė man tą pačią sėkmės formulę, kurią greičiausiai žinote ir jūs: privalai eiti į mokyklą, stropiai mokytis ir gauti gerus pažymius, nes to reikia, norint susirasti saugų, gerai apmokamą darbą – ir tavo ateitis bus aprūpinta.

Tačiau tai – industrinio amžiaus mąstymas, o mes jau nesame industriniame amžiuje. Jūsų darbas *nebepasirūpins* jumis. Vyriausybė *nebepasirūpins* jumis. *Niekas* nepasirūpins jumis. Tai naujas amžius ir taisyklės pasikeitė.

Mano tėvai tikėjo darbo saugumu, įmonių pensijomis, socialine ir sveikatos apsauga. Visa tai – nudėvėtos, pasenusios idėjos, likusios iš praėjusio amžiaus.

Šiandien darbo saugumas yra juokas, o pati darbo vienoje įmonėje visą gyvenimą idėja – taip išdidžiai propaguota IBM jos klestėjimo dienomis – tėra tokia pat anachronistinė, kaip rankinė spausdinimo mašinėlė.

Daugelis manė, kad jų 401(k) pensijų planai – saugūs. Juk jie buvo paremti pirmo ešelono (*blue-chips**) akcijomis bei investiciniais fondais, kas gi galėtų nutikti? Kaip paaiškėjo, gali nutikti bet kas – *viskas, kas blogiausia*. Priežastis, kodėl šios kadaise šventos karvės nebeduoda pieno, yra tai, kad jos *visos* yra pasenusios. Pašalpos, darbo ir išėjimo į pensiją saugumas – visa tai būdinga industrinio amžiaus mąstymui. Mes gyvename informacijos amžiuje, taigi juo mums ir reikėtų remtis.

Laimei, žmonės pradeda klausytis ir mokyti. Gaila, kad pamokoms išmokti reikia kančių ir sunkumų, tačiau bent jau jos *yra* įsimenamos. Kiekvieną kartą, kai patiriame didelę krizę – *dot-com* burbulą, pajuntame ekonominius padarinius po rugsėjo 11-osios įvykių, finansinę 2008-ųjų paniką ir 2009 metais vykusią recesiją – suvokiame, kad seni saugumo tinklai nebeišlaiko.

Įmonių mitui atėjo galas. Jeigu jūs praleidote metų metus kopdami karjeros laiptais, ar bent kada nustojote matyti vaizdą? Kokį vaizdą, paklausite. Priešais jus einančio žmogaus nugarą. Štai į ką jūs žiūrite priešais. Jeigu tai kryptis, kuria norite eiti visą likusį gyvenimą, tuomet ši knyga greičiausiai ne jums. Tačiau jeigu jums nusibodo žiūrėti į kažkieno nugarą, tuomet skaitykite toliau.

* Blue-chips vadinamos stambios stabilios įmonės, turinčios gerą reputaciją.